



“Karabağ'da savaşılan cihatçılar” iddiası ne kadar doğru?

27 Eylül 2020 tarihinde “İkinci Karabağ Savaşı”nın başlamasıyla cihatçı ve tekfirici güçlerin Azərbaycan safında savaşa daxil olduğu iddiaları Rusya, İran, Ermenistan ve bazı Batı ölkeleri tarafından dile getirilmektedir. Bu iddiaların sadece basında değil, bazı ölkelerin yöneticileri tarafından da gündeme taşındığı görülmektedir. Nitekim Kremlin'den yapılan basın açıklamasında Erdoğan ile Putin'in 27 Ekim 2020 tarihli görüşmelerinde, Putin'in Erdoğan'a “Ortadoğu bölgesinden gelen teröristlerin çatışmaya geniş ölçekli bir şekilde müdahil olmasından duyduğu derin endişeyi” bildirdiğini belirtiyor. Kremlin'in bu açıklaması önemlidir; çünkü Putin, Rusya Dışişleri Bakanlığı ve SVR'nin(Rus Dış İstihbarat Servisi)tersine ilk kez terörist ifadesini kullandığı görülüyor. Putin'in terörist kavramını kullanması Karabağ çatışmasında “terörist ve cihatçı grupları” tartışmalarının yeni ve daha tehlikeli bir noktaya doğru taşınacağına işaret etmektedir. Görüldüğü gibi geldiğimiz noktada “Karabağ'da savaşılan cihatçılar” iddiasının analiz edilmesi zorunluluk teşkil etmektedir. Bu bağlamda yazımızda; iddiaların ortaya çıkışı, gelişim süreci, doğru veya yanlışlığı ile bu iddiaların kimlere nasıl bir yarar sağladığı analiz edilmeye çalışılacaktır.

Cihatçı İddialarının Hikayesi

Cihatçı grupların Karabağ savaşındaki varlığı iddialarının doğru veya yanlışlığını ölçmek için, ilk önce ortaya çıkış ve gelişim sürecini analiz etmekte yarar vardır. Cihatçı iddialarının ortaya atılma ve gelişim sürecine bakıldığında; iddiaların ne kadar çelişkili ve tutarsız bir seyir izlemesinin yanında sürecin kendisini ortaya çıkış şartları itibarıyla iddiaların doğruluğuyla ilgili derin şüpheler uyandırmaktadır. Öncelikle şunu belirtelim ki, bu iddialar ilk önce Suriye ve Rusya kaynakları tarafından servis edilmiştir. Rusya basını tarandığında cihatçı iddialarının basına servis edilişi 27 Eylül 2020'den yani İkinci Karabağ Savaşı'nın başlamasından önceki bir tarihe denk geldiği görülmektedir.¹ Anlaşılan odur ki, Rusya



Azərbaycan və Türkiyə'nin Ermənistan'ın muhtəməl askeri tacizine qarşı topyekûn bir savaşa hazırlandığından haberdar olaraq bu iddiaları Ankara və Bakü'ye ikaz olaraq servis etməyə başlamışdır. 6 Ekim 2020'de SVR, Eylül ayının sonlarında basına sızdırılan iddiaların aynısını dilləndirmişdir.² SVR'nin yaptığı açıqlamaların çatışmalar başlamadan önce Rusya basınında yayınlanması iddiaların kaynağını da açıqça göstərməkdədir. İşin ən ilginç tərəfi SVR'in açıqlamalarındakı yanlışlıq, tutarsızlıq ilə Rusya'nın rəsmi görüşləriylə çelişkili yönəli Ortadoğu uzmanların gözündən kaçamayacağı kadar netlikdə oluşudur. SVR yaptığı açıqlamada gerçekte var olmayan örgütler birlikdə Fırqat al Hamza və Sultan Murad Tümeni gibi Rusya'nın terör listesinde olmayan grupların da terör örgütleri gibi gösterilmesi dikkat çekicidir.³ Oysa ki SVR'nin Türkiye destekli Fırqat Al Hamza və Sultan Murad Tümeni'ni Moskova'nın terör örgütleri olarak görmediğini bilmemesi, unutması veya gözden kaçırması imkânsızdır. SVR'nin tutarsız iddiaları aslında bu sürecin neden ortaya çıktığını anlatmaktadır. SVR'nin tutarsız açıqlamalarına karşı eleştiriler yükselince Rusya'nın üst düzey yetkililerinin Fırqat al Hamza və Sultan Murad Tümeni'ninden bahsederken daha ihtiyatlı bir dil kullanarak terörist, təkfirçi sözcükleri yerine yabancı savaşçı ya da paralı asker sözcüğünü kullanmaya başladıkları görülüyor. Nitekim Putin'in 14 Ekim 2020'deki Erdoğan'la yaptığı görüşmede "Ortadoğu'dan gelen savaşçılar" ifadesini kullanıyor.⁴ Azərbaycan ordusu Laçın və Şuşa istikamətində başarılı operasyonlara imza atarkən Rusya İdlib'te Türkiye destekli grupları bombalıyor və Putin də yabancı savaşçı yerine terörist sözcüğünü kullanmaya başlıyor.⁵

Azərbaycan, Cihatçıları Neden İsteməz?

1991'den günümüze Azərbaycan Cümhuriyyəti'nin siyasi kimliyi və dış politikasındaki prinsipləri incələndiyində Azərbaycan'ın yabancı savaşçıları özellikle də cihatçı və təkfirçi grupları ülkesinde istemeyeceği görülməkdədir.



Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki, İkinci Karabağ Savaşı'nın başladığı günden itibaren cephede Azərbaycan ordusunun askeri mevcudu askeri faaliyetleri yürütmeye muktedirdir. Ayrıca dünyadaki Azərbaycanlıların gösterdikleri destek kampanyalarına bakıldığında, savaşa katılmak isteyen yüzbinlerce Azərbaycanlı olduğu görülmektedir. Başka bir ifade ile Azərbaycan'ın savaşta askeri personel açığı yaşamaması sebebiyle yabancı savaşçılardan gelecek takviye kuvvete de ihtiyacı bulunmamaktadır.

Azerbaycan-Rusya ilişkilerinin incelendiğinde, Azerbaycan'ın Rusya'yla ilişkilerini dostane bir biçimde yürütmeyi başardığı ve Rusya ile ilişkilerinin istikrarlı bir biçimde seyrettiği itiraza konu edilemeyecek bir olgudur. Nitekim 1993'ten günümüze Azerbaycan Rusya'nın hassasiyetlerini gözeterek denge siyasetini izlemiştir. Azerbaycan, Rusya'nın cihatçı ve tekfirci hassasiyetinin farkındadır ve üstelik bu konuda Bakü ile Moskova arasında işbirliği de mevcuttur. Azerbaycan'ın bu hassasiyeti bilerek Rusya'yı tahrik etmeye kalkışması imkansızdır. Azerbaycan, Rusya'nın Karabağ konusundaki belirleyici konumunu da iyi bilmektedir. Bu açıdan bakıldığında Azerbaycan, Rusya'yı Karabağ sorununda yanına çekmesinin mümkün olmadığını bilmekte ve bu nedenle Rusya'yı tarafsızlaştırmaya çalışmaktadır. Cihatçıları bölgeye getirerek Rusya'yı tahrik etmesi halinde Moskova'nın Erivan'ı daha etkin bir şekilde desteklemeye başlayacağından, Azerbaycan'ın cihatçı ve tekfirci grupları bölgeye getirmesi Karabağ stratejisiyle çelişecektir.

Tarihsel süreçte Azerbaycan dış politikasına bakıldığında, Azerbaycan'ın her türlü maceraperestliğin kaçındığı görülmektedir. Azerbaycan'ın tüm komşularıyla dostane ilişkiler kurma gayretinin yanında dünyanın geri kalanıyla da iyi ilişkiler kurmaya çabalamaktadır. Azerbaycan'ın ABD, AB ülkeleri ve İsrail ile ilişkilerine bakıldığında, Bakü'nün dünyayla ölçülü ve itidalli ilişkiler arayışında olduğu açık şekilde görülmektedir. Nitekim Azerbaycan'ın uluslararası toplumun sorumlu bir üyesi gibi davrandığı gerçeği herkes tarafından kabul edilmektedir. Azerbaycan dış politikasının dayandığı uluslararası



toplumun sorumlu bir üyesi olma ve barışçıl ilişkiler arayışı prensipleri onun cihatçılarla iş birliğine girmeyeceğinin delilidir.

Azerbaycan'ın işgal edilmiş eski Dağlık Karabağ Özerk Bölgesi ve yedi ilini (rayonu) geri alma mücadelesini BM Antlaşması ve uluslararası hukuktan kaynaklanan meşru savunma hakkı çerçevesinde yürüttüğü görülmektedir. Azerbaycan ilk çatışmaların başladığı 1988'den günümüze kadar uluslararası hukuk zemininin dışına çıkmamaya özen göstermekte ve meşruiyetine zarar verecek her tür girişimden kaçınmaktadır.

Azerbaycan; laik/seküler kimliği, uluslararası konumu ve işgal sorunsalı nedeniyle Karabağ çatışmasını Müslüman- Hristiyan savaşı şeklinde sunmaktan kaçınmaktadır. Azerbaycan'ın Karabağ söylemi her tür dinsellik ve ideolojik motiflerden uzak olup uluslararası hukuk zemininde şekillenmektedir. Azerbaycan, 'Karabağ Azerbaycan'dır' mottosuyla da bir kez vurgulandığı üzere toprakları Ermenistan tarafından işgal altında tutulan bir ülkedir. Ermenistan ise işgalci olduğunun üstünü örtmek için dinselliği ve soykırım motifini kullanmaya çalışmaktadır. Ermenistan bu çatışmaya dinsel bir hüviyet vermeye çalışsa da Azerbaycan bundan kaçınmaktadır. Ermenistan bu süreci Müslüman- Hristiyan savaşı olarak göstererek batılı ülkelerin etkin desteğini kazanmaya çalışmaktadır. Cihatçıların bölgeye gelişi Azerbaycan'ın bu gelenekselleşmiş söylem ve stratejisini altüst ederek Karabağ çatışmasına Müslüman-Hristiyan savaşı görünümü verecektir. Bu açıdan da bakıldığında Azerbaycan Cumhuriyeti'nin cihatçıları istemeyeceği açıktır.

Azerbaycan laik ve seküler bir devlettir. Azerbaycan 1991'den günümüze kadar radikal dinciliği kendi devlet kimliğine tehdit olarak görmekte ve bu akımlarla mücadele etmektedir. Bu açıdan bakıldığında bağımsızlığından itibaren siyasal dincilikle etkin bir şekilde mücadele eden Azerbaycan'ın cihatçıları kendi eliyle orduya sokmak istemesinin büyük tutarsızlık teşkil edeceği aşikârdır. Cihatçıların Azerbaycan ordusuyla kaynaşmasının



Azərbaycan'ın gələceği açısından nasıl bir təhdit oluşturaçağını öngörmək için müneccim olmaya gerek yoktur. Azərbaycan'ın mücadele etdiği siyasal kimlikləri dövlətin ayrılmaz parçasına kendi eliylə dönüştürməsi zayıf bir ihtimaldir.

Azərbaycan; BM və uluslararası hüquq bəkimindən haklı olmasına qarşın Türkiyə və Pakistan dışında uluslararası toplusundan etkin destek alamayan və böyük güçlər tərəfindən uluslararası hüquq işlətilməyərək 30 yıldır işğal gerçəğini yaşayan bir ölkedir. Azərbaycan, Karabağ konusunda AB ölkələri və ABD'nin dəstəğini hiçbir zaman alamamışdır. Azərbaycan'a yönelik AB və ABD'nin ambargo təhditlərini də hesaba kattığımızda, Azərbaycan uluslararası konumunu daha da kötələştirmək istemez. Cihatçıların gəlişi dünya kamuoyunun Azərbaycan'a qarşı seferber edilməsiylə sonuçlanır. Bu sürecin mantıksal sonucu olaraq da Suriyə'də olduğu gibi Rusya, AB və ABD'nin zımnı dəstəğini alarak Azərbaycan aleyhinə Karabağ'da etkin bir müdahələdə bulunabilir. Azərbaycan bu gerçəkləri bilmesi nədəniylə cihatçıların bölgəyə girişinə izin vermez.

Azərbaycan'ın cihatçıları qarşı olmasının bir diğər nədəni də vəkalet savaşının doğasından kaynaklanmaktadır. Dövlətlər genəlliklə vəkalet savaşçılarını kendi ölkə sınırlarının dışında kullanma eğilimindedirler. Çünkü dövlətlər açısından ölkə içində yabancı savaşçılarının kullanması çeşitli risklər içermektedir. Bu açıdan bəkilədiğində, kendi ölkəsinin sınırları içində mücadele eden Azərbaycan'ın iç və dış politika açısından içerdəği risklər nədəniylə yabancı savaşçıları kullanma eğilimində olmayacağı sonucuna varabiliriz.

Azərbaycan'ın cihatçıları istememesinin bir başka nədəni də Azərbaycan ordusunun cihatçılarla dil, kəltür və yaşam tarzi fərkliliği və hətta zıtlığıdır. Bu fərklilik yabancı savaşçılarla Azərbaycan silahlı kuvvətləri arasında etkin bir işbirliğini engelleyəcəği gibi Azərbaycan ordusuyla o gruplar arasında çeşitli ihtilaflara da səbəbiyyət verebilecektir. Ayrıca Karabağ'da süren savaşın niteliğine bəkilədiğində profesyonel askərlərə daha fazla



ihtiyaç vardır. Karabağ'ın coğrafi şərtləri, Ortadoğu'daki fəaliyyət göstərən askəri qrupların uzmanlaşdığı çatışma ortamından bir həyli uzaq olub bu qrupların gəlşirdiyi askeri taktiklərin Karabağ çatışmalarında etkisiz kalacağını söyləmək mümkündür.

Cihatçı İddiaları Kime Hizmet Ediyor?

“Karabağ'da savaşan cihatçılar” iddiasını ortaya atan ölkələrin, iddialarını ispat etmək için kanıt sunmaları beklenmektedir. Ne var ki bu iddiayı ispat için servis edilən video kayıtlarının önəmli bir bölümü Karabağ'a kaydedilmediği gibi görüntülerde yer alan savaşçıların kullandıkları araçlar Azərbaycan askəri envanterində də bulunmamaktadır. Kısacası Karabağ savaşında cihatçıların varlığını ispatlamak için ikna edici delillər öne sürülememiştir. Rusya, İran, Ermenistan və bəzi batı ölkələri bu iddiaları ispatlamak için ikna edici kanıt öne sürəməsələr də iddiaları dilləndirmədən vəzgeçməməkdədir.

Rusya bu iddiayı üreterek öncelikle Azərbaycan-Türkiye askəri işbirliğini gölgelemek və iki ölkə ilişkilerinin daha üst bir düzeye yükselmesini engellemek istemektedir. Ayrıca bu iddialar Rusya'nın Karabağ çatışmasına askəri olaraq müdahale etmesine meşru zəmin kazandırabilecektir. Başka bir ifade ile bu iddialar Rusya'ya etkin müdahale için delil, meşruiyyət və imkân sunmaktadır. Rusya ayrıca Azərbaycan'a psikioloji baskı uygulayarak onun askəri və siyasi alanını daraltmaya və Azərbaycan'ın askəri başarısını gölgelemeye çalışmaktadır. Bu iddialar ayrıca Rusya'nın Azərbaycan ile Türkiye'nin Kafkasya və Orta Asya'daki işbirliğine sınır çizme iradesinin göstergesi olarak da yorumlanabilir.

İran, İkinci Karabağ Savaşı başladığı günden itibaren Azərbaycan karşıtı propaganda çalışmalarının merkezine cihatçılar və İsrail-Azərbaycan ilişkilerini koyduğu görülmektedir. İran'ın öncelikli hedefi Azərbaycan'ı Şii dindarlar nezdinde tekfircilikle özdeşleştirerek Ermenistan'a verdiği desteğin üstünü örtmek və yüksek sesle eleştirilen Karabağ



politikalarına meşru zemin bulmaktır. İran bu hamleyle hem kendi kamuoyunu hem de kuzey Azərbaycan'daki dindar insanları etkilemeye çalışmaktadır. İran ayrıca Türkiye ile Arap coğrafyası dahil tüm dünyadaki Şiileri, Azərbaycan'a karşı tahrik etmək niyetindedir. İran ayrıca cihatçı iddiaları üzerinden Azərbaycan-Türkiye ilişkilerinin gelişmesini engellemek ve Türkiye'nin Kafkasya ve Orta Asya'daki arayışlarını sabote etmek niyeti taşımaktadır. Cihatçı iddialarının Azərbaycan sınırına askeri yığınak yapma imkânını İran'a sunduğu açıktır.

“Karabağ'da savaşılan cihatçılar” iddiası Ermenistan açısından yararlı bir propaganda silahıdır. Ermenistan bu iddiaları ortaya atarak Azərbaycan'ın dayandığı meşruiyeti yok etmek, yalnızlaştırmak ve dünya kamuoyunda imajını zayıflatmak amacını gütmektedir. Ermenistan, “Karabağ'da savaşılan cihatçılar” iddiasını gündemde tutarak dünyanın özellikle Rusya'nın etkin müdahalesine zemin sağlama niyetindedir. Ermenistan ayrıca cephe hattındaki başarısızlığını gizlemek ve ayrıca Azərbaycan ordusuna psikolojik harekât yaparak onun savaş kabiliyetini düşürmek istemektedir. Ermenistan, Azərbaycan'la cihatçılar arasında özdeşlik kurarak onun uluslararası imajını zayıflatmaya ve batı kamuoyunu Azərbaycan'a karşı seferber etmeye çalışmaktadır. Cihatçılar iddiası Ermenistan'ın Karabağ'da Azərbaycan'la değil, Türkiye ile savaştığı iddialarını güçlendirme olanağı sunmakta ve ayrıca Ermenistan'a Azərbaycan'a karşı PKK'yı kullanmak için meşru zemin sağlamaktadır.